

Otazníky nad a pod Ralskem

21.6.2010 PRO-ENERGY str. 74 Těžba uranu

Alena Adámková

Plány na obnovení těžby uranu: drahá a riskantní věc.

Návrh Státní **energetické** koncepce obsahuje i záměr pokračovat v domácí těžbě uranu. Prošel téměř nepovšimnut, ačkoliv z hlediska škod na životním prostředí je zejména chemická těžba uranu velmi riziková.

V koncepci se doslova píše, že pokračování domácí těžby uranu by bylo významným příspěvkem posílení **energetické** bezpečnosti a udržení dovozní **energetické závislosti** na přijatelné úrovni. Nebyla by přerušena personální, znalostní a technická kontinuita v uranovém průmyslu. Je tu i konkrétní návrh: „Podpořit možnou výstavbu zařízení na zpracování uranového koncentráту v ČR. Prověřit možnou výstavbu zařízení na přepracování vyhořelého jaderného paliva v ČR jako projekt možné spolupráce několika členských zemí, ideálně střeoevropského regionu (plánované **JE** v ČR, na Slovensku, v Polsku, Maďarsku, Pobaltí).“

JAK TĚŽIT?

Podle ministra průmyslu a obchodu Vladimíra Tošovského ovšem v koncepci nikde není uvedeno, jakým způsobem se bude uran těžit. „Chceme jen udělat průzkum, vybrat technologie. Pokud to nebude ekonomicky vycházet, k obnovení těžby nedojde. A nikde tam také neříkáme, jakým způsobem by se uran měl získávat,“ tvrdí Tošovský.

Podle Tomáše Rychtaříka, ředitele odštěpného závodu s. p. Diamo - Těžba a úprava uranu, však v úvahu přichází jen chemická těžba v oblasti kolem Stráže pod Ralskem. „Nyní se cena uranu na světových trzích pohybuje jen kolem 3500 korun za kilogram. To je podle našich propočtů hranice rentability chemické těžby, hlubinná těžba už by byla nerentabilní.“

Experti ale tvrdí, že dlouhodobě se cena uranu ustálí na 4000 - 5000 Kč za kg. Pak by se už chemická těžba vyplatila. „Hlubinná určitě ne, navíc zásoby v dolní Rožínce jsou už jen na čtyři až pět let,“ vysvětluje Rychtařík.

Oblast kolem Stráže pod Ralskem je přitom chemickou těžbou, která zde probíhala od šedesátých do poloviny devadesátých let, navždy negativně poznamenaná a ještě mnohem horší jsou škody v podzemí, protože v místech chemické těžby se nacházejí významné zásoby pitné vody. Proslýchá se, že kyselina sírová, která se používá při chemickém loužení uranové rudy, už do podzemních vod pronikla. I pracovníci Diama přiznávají, že toto nebezpečí hrozí a lze mu čelit jen za cenu mnohamiliardových nákladů, a to ještě s nejistým výsledkem.

SISYFOVSKÁ SANACE

Jak vypadá chemická těžba uranu zblízka? Na území 24 kilometrů čtverečních se nachází zhruba 8 000 technologických vrtů a dalších 8 000 vrtů pozorovacích, hydrogeologických a geologicko-průzkumných. Například svahy z dálky malebné hory Ralsko jsou ze severní strany od úpatí až k vrcholu přímo prošpikovány tenkými i tlustšími hadičkami, jimiž se buď vhání tekutina do země nebo se čerpá ven.

„Pod zemí se dosud nachází téměř 4,5 milionu tun kyseliny sírové, pomocí níž se zde těžil uran,“ přibližuje nám děje v podzemí Tomáš Rychtařík z Diama. Když skončila chemická těžba, což znamená, že pod zem přestala být vháněna kyselina sírová, pomocí níž se loužila uranová ruda, nacházelo se pod zemí asi 4,5 milionu tun kyseliny. Do současné doby bylo celkově zlikvidováno podle Rychtaříka jen asi 150 tisíc tun.

„Toto nízké číslo je způsobeno absencí nutných sanačních technologií. V letošním roce bude vyvedeno a zlikvidováno 50 až 80 tisíc tun kontaminantů, v letech následujících potom 100 -140 tisíc tun. Sanace by měla probíhat až do roku 2035,“ konstatuje Rychtařík.

Těžba uranu byla přitom ukončena v roce 1996. Od té doby se Diamo snaží škody způsobené chemickou těžbou odstranit, ale jde to, jak vidno z uvedených čísel, velmi pomalu.

„Sanace probíhá tak, že na místo kyseliny se pod zem vhání pod tlakem voda a kyselina pod zemí se tak ředí a čerpá i s vodou na povrch. Roztok s rozpuštěnými uranovými rudami jde pak nejdříve na chemickou stanici, kde se z něj sorbuje uran, pak buď na neutralizační stanici nebo na odparku, kde se zahustí, vznikne kamenec, ten se odváží do Lovochemie, kde z něj vyrábějí hnojiva,“ popisuje Rychtařík.

OHROŽENÁ VODA

Důležité je podle ředitele Diama zejména to, aby se ze země neustále více tekutiny čerpalo, než se do ní vhánělo. „Kdybychom to nedělali, kyselina a ostatní znečišťující látky by se v podzemí začaly pohybovat po přirozeném směru proudění a za 2 - 3 měsíce by dospěly do vrtů poblíž zdrojů pitných vod u Mimoně. Za 4 měsíce by se pak dostaly mimo kontrolu našich vrtů, což by bylo zlé. Začaly by se volně pohybovat podzemními vodami,“ popisuje Rychtařík a dodává, že tím by bylo zaděláno na ekologickou katastrofu. V podzemí se totiž nachází největší zásobárna podzemní pitné vody v celé České republice a jedna z pěti největších v Evropě.

Na odstranění následků chemické těžby stát už věnoval 15 miliard korun a tato činnost má pokračovat minimálně do roku 2035, přičemž ani v té době nebude podzemí zcela čisté. Ročně se spotřebuje zhruba miliarda, celkové náklady na zahlazení následků těžby tedy dosáhnou zhruba 40 miliard korun.

URAN LÁKÁ

Přes výše popsaná rizika i obrovské náklady na sanaci po chemické těžbě se čas od času znovu objevují návrhy na její znovuobnovení. Prosazoval to například na přelomu tisíciletí bývalý ministr průmyslu a obchodu Miroslav Grégr, nakonec se mu podařilo pouze prodloužit těžbu v hlubinném dole v Dolní Rožince.

Opět sílit začaly tyto hlasy zejména poté, co se cena uranu na světových trzích zhruba před dvěma roky vyhoupla na dosud rekordní cenu v přepočtu 7500 korun za kilogram. Návrh na obnovení těžby uranu se tak dostal i do návrhu nové **energetické** koncepce.

K úvahám o obnovení těžby uranu přispěla určitě i loňská plynová krize, která vedla k úvahám o zajištění maximální **energetické** soběstačnosti naší republiky.

Na Strážsku je navíc uranu dost a dost. Pokud bude těžba obnovena, přichází v úvahu celý tzv. Strážský blok, tj. území od OsečnéKotel na východě až po Hradčany-Hvězdov na západě. Poslední lokalita je v těsné blízkosti Mimoně.

„U Stráže je největší ložisko uranové rudy v Evropě. Celkové zásoby činí 130 tisíc tun, využitelných je asi 60 %. Při domácí spotřebě kolem 700 tun uranu ročně by to znamenalo palivo pro tuzemské **jaderné elektrárny** na 60-80 let,“ říká ředitel Rychtařík. Nyní se uranu v rámci sanace na Strážsku vytěží do 30 tun ročně, v dobách největší slávy to bylo maximálně 860 tun ročně.

JE TŘEBA SI VYBRAT

Ředitel Rychtařík říká, že si umí představit těžbu jen ve vybraných ložiscích, v omezeném rozsahu, rozhodně na daleko menší ploše než kdysi. Nejmenší dopady by podle něj měla těžba ve Hvězdově a v Holičkách. „Ale je to rizikové. Dvacet let vypočítáváme, proč je třeba zlikvidovat nebezpečí, které zde reálně existuje. A řešíme to aktivně od roku 1996. A konečně máme k dispozici všechny potřebné technologie, ročně na to spotřebujeme 1,1 miliardy korun a to bude až do roku 2035. A najednou se uvažuje o další chemické těžbě...“ konstatuje.

Poukazuje na to, že společnost si musí stanovit priority. Jestliže tou prioritou bude zásobárna podzemních vod, tak zde těžba obnovena nebude. Nebo bude absolutní prioritou český uran, pak se těžít bude. „Osobně nemám nic proti tomu, když s těžbou skončíme a pak zde vznikne rekreační oblast.“

Při obnovené těžbě, která by prý nepřesáhla 300 tun ročně a ceně kolem 4000 Kč za kilogram, kdy už by se začala vyplácet, by se zde mohlo ročně vytěžit uranu zhruba za jednu miliardu korun. Roční náklady na sanaci přitom dosahují také jedné miliardy. Pokud vezmeme v potaz, že by se mohla těžbou znehodnotit obří zásobárna pitné vody, nedává těžba uranu v této lokalitě ekonomicky smysl.

Za zastávce obnovy těžby na Strážsku je pokládán generální ředitel Diama Jiří Jež. Jeho oficiální stanovisko však tak jednoznačné není. „Rozhodnutí o těžbě přísluší jedině zakladateli státního podniku a tím je stát. Podmínky, které by bylo třeba naplnit, zahrnují např. změnu surovinové koncepce státu, úpravu, popř. změnu legislativních podmínek či včasné zahájení dalších průzkumných prací a přípravy těžebních a zpracovatelských kapacit,“ uvedl s tím, že novou těžbu by bylo možné zahájit za 8 - 15 let.

Ani on si přitom není jist, zda by byla rentabilní. „Záleželo by na tom, jak by vypadaly smlouvy o cenách. Za tzv. spotové ceny se obchoduje pouze malé procento uranu, obchod funguje převážně na základě dlouhodobých smluv.“

ZÁJMY SE KŘÍŽÍ

Spekulací kolem uranu je ovšem víc. Například ta o ruských zájmech. Diama je státním podnikem, lze si tedy představit jeho privatizaci. Podílet by se prý mohla např. ruská společnost TVEL, která dodává jaderné palivo do Dukovan a nově i do Temelína.

Podle ředitele Diama Ježe však žádná oficiální jednání s firmou TVEL neprobíhají. Také Aleš Pospíšil, ředitel Public Affairs z agentury Grayling, která firmu TVEL mediálně zastupuje, její oficiální jednání s Diamem nepotvrdil, ale připustil, že o český uran mají zahraniční firmy, které se zabývají těžbou či zpracováním uranu, ať již ruské, kanadské, jihoafrické či australské, velký zájem. „Tyto firmy sledují pozorně dění v České republice a vědí, že Diama má monopol na těžbu uranu a je dosud v rukou státu. Kdyby byla možnost se podílet na privatizaci Diama, jistě by o to zájem měly. Vláda však dosud takový návrh nepředložila,“ uvedl Pospíšil.

Ministr průmyslu a obchodu Vladimír Tošovský je v této věci rezervovaný: „Snažili jsme se návrhem na obnovení těžby uranu posílit naši **energetickou** bezpečnost - abychom měli dostatečné zásoby jaderného paliva, kdybychom museli v případě přerušení dodávek měnit dodavatele a zároveň se stali maximálně nezávislí na dovozu,“ vysvětluje. Ministerstvo životního prostředí s obnovou těžby uranu nesouhlasí: „Zejména nesouhlasíme s kyselým loužením v okolí Stráže pod Ralskem, které ohrožuje zdroje podzemních vod. Nejen nová Státní **energetická** koncepce, ale i připravovaná Surovinová politika MPO tyto záměry obsahuje, lze tedy očekávat názorové střety. Každopádně Státní **energetická** koncepce musí dle našeho názoru projít posuzováním vlivů na životní prostředí. Bez toho nemůže být schválena,“ uvedla již dříve tehdejší mluvčí MŽP Petra Roubíčková.

Podle rozhodnutí Fischerovy vlády projedná návrh nové **energetické** koncepce až nová vláda, a to v září tohoto roku.

O autorovi| Alena Adámková, O AUTORCE Ing. ALENA ADÁMKOVÁ je ekonomická publicistka, která pravidelně spolupracuje s magazínem PRO-ENERGY. Publikuje také např. v Profi tu, E15 apod. Kontakt na autorku: adamkova@pro-energy.cz